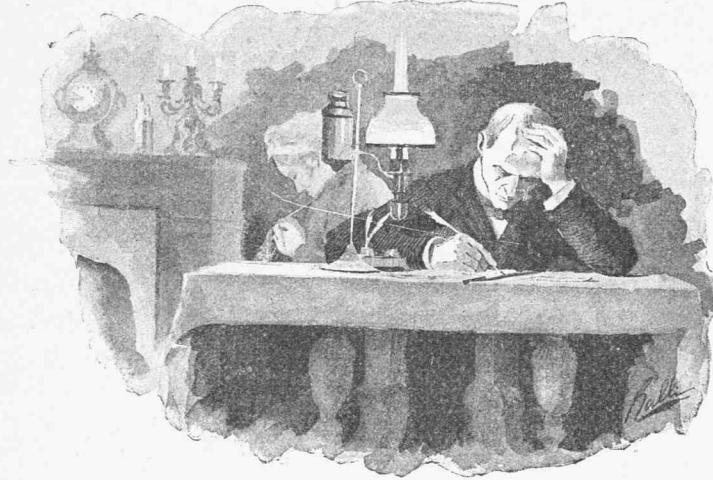

Ο «ΛΟΥΚΗΣ ΛΑΡΑΣ»,

Ἦρχισε δημοσιευόμενος ἐν τῇ «Ἐστία» ἀπὸ τοῦ φυλλαδίου τῆς 1ης Ἰανουαρίου 1879. Εἰς τὸ γραφεῖον τοῦ περιοδικοῦ τὸ χειρόγραφον εἶχε

σταλῆ πολὺ ἐνωρίτερον· ἀλλ' ὁ ἰδρυτὴς τῆς «Ἐστίας», τοῦ ὁποίου γνωστὴ ὑπάρχει ἐκ τῆς σειρᾶς τῶν πρώτων τόμων ἡ ἄκρα φιλοκαλία ἀλλὰ καὶ ἡ ἄκρα συντηρητικότης, ἐπὶ πολὺ ἐδίστασεν ἂν ἔπρεπε νὰ προσφέρῃ εἰς τὸ δημόσιον διήγημα ἐκτενές, πρωτότυπον καὶ μάλιστα ὑποθέσεως ἐλληνικῆς, ἔστω καὶ φέρον τὴν ὑπογραφὴν λογίου πρὸ πολλοῦ διαπρεπευτοῦ, οἷος ὁ κ. Βικέλας. Τίς οἶδε δ' ἕως πότε θὰ ἔμεινον οὕτω κλεισμένον, ἐὰν λόγιοι τινες φίλοι τοῦ διευθυντοῦ, οἱ ὅποιοι ἔτυχε νὰ ἴδωσι τὸ χειρόγραφον, δὲν τὸν προέτρεπον ζωηρῶς νὰ τὸ δημοσιεῖσιν, προβάλλοντες ὡς τὸ πειστικώτερον ἐννοεῖται ἐπιχείρημα, ὅτι τὸ ἔργον εἶχε θέμα τὴν Ἑλληνικὴν Ἐπανάστασιν καὶ ἦτο ἐξόχως πατριωτικόν. Ἡ ὑποδοχὴ του ὁμοίως παρὰ τῷ κοινῷ ὑπερέβη ἐξ ἀρχῆς καὶ αὐτῶν τῶν συνηγόρων του τὰς χρηστάς ἐλπίδας. Τὸ διήγημα ἀνεγνώσθη ἀπλήστως ἐν τῇ «Ἐστία» — βέβαια ὄχι μόνον διότι εἶχε θέμα τὴν Ἑλληνικὴν Ἐπανάστασιν! — μεθ' ἃ τρεῖς ἐκδόσεις του ἐξηντλήθησαν σχεδὸν μέγρις ἀντιτύπου. Καὶ παρὰ τοῖς ξένοις ἐπίσης ὁ Λουκῆς Λάρας ἔτυχεν ἐκτιμήσεως μοναδικῆς. Ἐκ τῶν βιβλίων τῆς φιλολογίας μας εἶνε τὸ ἀριθμοῦν, ἐπαξίως μὰ τὴν ἀλήθειαν, τὰς περισσοτέρας μεταφράσεις.

Ὁ Λουκῆς Λάρας σημειοῖνε σταθμὸν ἐν τῇ νεωτέρῃ

ἡμῶν δημιουργικῆς φιλολογίας. Τὸ ἀνέκδοτον, τὸ ὅποιον παρέθεσα ἀνωτέρω, χαρακτηρίζει ἀρκούντως τὴν ἐποχὴν. Διηγήματα ἐλληνικὰ δὲν ἐγράφοντο τότε. Τὰς ὁρέξεις τοῦ κοινοῦ ἐθεράπευον αἱ μεταφράσεις· ἀλλὰ καὶ τὰ σπάνια πρωτότυπα δὲν διέφερον πολὺ τῶν ξενικῶν τούτων προϊόντων· αἱ ὑποθέσεις των διεξήγοντο εἰς τὴν Κίναν, εἰς τὸ Περσὺ καὶ εἰς τὴν Γουατεμάλαν· ἢ ἂν τυχόν ποτε καὶ τὸ κλασικὸν μας ἔδαφος τοῖς ἐχρησίμευεν ὡς σκηνή, οἷς ἤρωές των ὅμως οὔτε καταδέχοντο κἄν νὰ τὸ ἐγγίσουν, φερόμενοι μετέωροι καὶ κίθροβάμονες, ὡς ὄντα ἄλλου κόσμου ἀσύλληπτα, ἐκσφενδονισθέντα ἀπὸ τοῦ Ἄρεως ἢ τοῦ Κρόνου. Πρῶτος ὁ κ. Βικέλας ἔγραψε διήγημα ἐλληνικόν, πραγματικόν, ἔχον ἥρωας ἀνθρώπους γνήσιους καὶ ἀπεικονίζον σκηνὰς ἐκ τοῦ ἀληθοῦς.

Τοῦ συγγραφέως ἡ ἔκτακτος δεξιότης καὶ ἡ εὐφύα, γνωρίσαντος νὰ συγκινήσῃ τοὺς συγχρόνους δι' ἄλλου τρόπου ἢ τῶν ἕως τότε ἐν χρήσει πατριωτικῶν φουνασκίων, συντέμνεν ὥστε ὑπὲρ τοῦ νέου εἶδους νὰ κλίνη ἡ πλάστιγξ ταχεῖα καὶ ἐμφαντικῆ. Ἡ διηγη-

ματογραφία ἤρχισεν ἔκτοτε νὰ κινῆται καὶ νὰ εἰσέρχεται εἰς τὸν δρόμον τῆς. Ὁμάς νέων λογιῶν, οἱ ἀποτελέσαντες σήμερον πλεόν τοὺς ἀγαπημένους συγγραφεῖς τοῦ κοινού, — τοῦ μᾶλλον ἀνεπτυγμένου, ἐνωῶ — ἐφιλοτιμήθησαν νὰ γράψωσι διηγήματα ἑλληνικά. Ἐκτοτε ἡ «Ἐστία» ἐδημοσίευσε πλείστα, τινὰ δὲ μεταξὺ αὐτῶν — καὶ ἀρκούμαι ἀναφέρειν ἐνταῦθα μόνον τὰ τοῦ κ. Βιζυηνοῦ — εἶνε ἐκτάκτου δυνάμεως καὶ καλλονῆς. Σήμερον ἡ ἐθνικὴ ἀνάγκη ἐγένετο συρμὸς, καὶ τὸ εἶδος τοῦτο καλλιεργεῖται πολὺ. Ὅλα τὰ περιοδικὰ ἔχουσι πλεόν, μᾶλλον ἢ ἥπτον καλόν, τὸ πρωτότυπὸν τῶν διηγήμα, καὶ ὅλοι οἱ νέοι, οἱ ὅποιοι ἔκαμνον ἄλλοτε κατὰ κανόνα τὰς ἀπαρχὰς τῶν διὰ στίχων ὑστερικοῦ ῥομαντισμοῦ πρὸς Ἑκείνην, σήμερον γράφουσι διηγήματα πραγματικά. Ὁμολογῶ ὅτι δὲν παρήχθησαν ἀκόμη βέβαια ἔργα

μεγάλᾳ καὶ ἴσως ἴσως οὐδ' αὖ τοῦ τοῦ Λοῦκῆ Λάρα ἐνάμιλλα· πλὴν ἡ κίνησις μέχρι τοῦδε εἶνε πολὺ εὐέλπις καὶ ἐν συγκρίσει πρὸς τὸ πρὸ μικροῦ παρελθόν ἐκπληκτικῶς μεγάλη. Ἄν θάπτεον ἢ

βράδιον καταλήξῃ, ὡς ἐλπίζω, εἰς τὴν διάπλασιν ἐθνικῆς φιλολογίας καὶ παραγάγῃ ἔργα ἄξια ν' ἀναδείξουν ἐν Ἑθνῶς, ἢ τιμὴ θὰ ὀφείλεται κατὰ μέγιστον μέρος εἰς τὴν ἐνδοξον γενάρχην, τὸν Λοῦκῆν Λάρα ν. Διότι αὐτὴ εἶνε ἡ θέσις τοῦ ἐν τῇ φιλολογίᾳ καὶ τοιαύτη ἡ κοινωνιολογικὴ του σημασία.

Ὅσον ἀφορᾷ εἰς αὐτὸ καθἑαυτὸ τὸ διηγημα τοῦ σεβαστοῦ μου φίλου, ἡ σημερινὴ γνώμη μου εἶνε ἢ πολὺ παλαιά. Παρῆλθεν ἤδη ὀκταετία ἀπότου ἔγραψα κάπου ὅτι μοι ἐφαίνετο ὁ Λοῦκῆς Λάρας τὸ ἄριστον βιβλίον, τὸ ὅποιον ἐνέπνευσεν εἰς Ἑλληναὶ Ἐπανάστασις. Ἥμην τότε ἀκόμη νέος πολὺ· τί λέγω; παιδίον — καὶ ἔκτοτε

ὡς εἶνε φυσικόν, ἠναγκάσθην νὰ μεταβάλω ἀπειρίαν γνώμων, ἀλλ' ὄχι καὶ τὴν περὶ Λοῦκῆ Λάρα. Ὁ ἦρως τοῦ κ. Βικέλα ἐξακολουθεῖ νὰ βασιλεύῃ ἀκλόνητος ἐπὶ τοῦ στυλοβάτου, ἐφ' οὗ τὸν ἀνύψωσεν ἀπ' ἀρχῆς ἡ ἐκτίμησις μου, ἐν ᾧ περὶ αὐτὸν βλέπει πολλοὺς ἄλλους στυλοβάτας γυμνοὺς, ἀμείωτος δὲ παραμένει πάντοτε ὁ θου-

ματμός μου πρὸς τὸ βιβλίον, τὸ ὅποιον ἐπανειλημμένως ἀνέγνωσα μεθ' ἡδονῆς. Καὶ προχθὲς ἀκόμη, λαβὼν παρὰ τοῦ ἐκδότου κ. Κασδῶνη ἐν δοκίμιον τῆς νέας εἰκονογραφημένης ἐκδόσεως, ἵνα φυλλομετρήσω καὶ παρατηρήσω τὰς εἰκόνας, παρῆλθον βαθμικῶν καὶ ἀνέγνωσα τὸ διηγημα πάλιν ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τέλους. Ἴσως συνέτεινεν εἰς τοῦτο κάπως καὶ ἡ ἀκουσίως παρασύρουσα τυπογραφικὴ τοῦ βιβλίου κομψότης καὶ ἐντέλεια, ἢ τιμῶσα πράγματι τὰ Καταστήματα τοῦ κ. Κωνσταντινίδου. Πλὴν ὁμολογῶ ὅτι μὲ συγκινοῦσι πολὺ μὲ τὴν ἀπλότητα ἐκείνην καὶ τὴν ἀφέλειαν ἐξιστορούμενα τὰ παθήματα τοῦ Χίου, μ' ἐλκύει ἡ κλασικὴ ἐκείνη λιτότης καὶ εἰς τὴν ἔννοιαν καὶ εἰς τὴν γλώσσαν, ἣτις ἂν εἰς ἄλλα διηγήματα τοῦ κ. Βικέλα ἐκπίπτῃ ἴσως μέχρι ψυχρότητος, παρὰ τῷ Λοῦκῆ Λάρα ὅμως ἀποτελεῖ τὸ ὅλως ἰδιάζον του θέληματρον. Ἐχει σκηνὰς ἐξόχους καὶ ὑπὸ πάσαν ἔποψιν εἶνε προωρισμένον νὰ ζήσῃ τὸ διηγημα. Ὁ καταποντισμὸς τῆς ἀτιμασθείσης Ἀνδριάνας, ἡ ἐκ τῆς πατρίδος φυγὴ, ὁ θάνατος τοῦ γέρω Λάρα,

